7/16406

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.15.0.SGB.610- 1546
Konu : Yazılı Soru Önergesi

31 EKİM 2006

13935

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: T.B.M.M. Başkanlığı'nın, 14.09.2006 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-24495 sayılı yazısı.

Mardin Milletvekili Sayın Muharrem DOĞAN'ın tarafıma tevcih ettiği, 7/16406 esas no.lu yazılı soru önergesi TBMM İçtüzüğünün 99 uncu maddesi gereğince, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı bilgiler doğrultusunda cevaplandırılarak ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Dr. Mehmet Hilmi GÜLER
Bakan

EKLER:
1-Önerge Cevabı (4 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği : TBMM Bşk.
Bilgi : Başbakanlık

Şenyuva Mah.Mertler Sok.No :11206100 Beştepe-Ankara-Türkiye
Telefon: +90-312-2150142 Faks: +90-312-2156586
E-mail: strateji@enerji.gov.tr

Bilgi İçin : İlhan KARABAY
Tel : (0312) 212 80 00 / 1075
E-mail: ikarabay@enerji.gov.tr

7/16406

MARDİN MİLLETVEKİLİ SAYIN MUHARREM DOĞAN'IN YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVABI (7/16406)

Sorular 1,2,3,4,5:

Ilısu Barajı yapıldığı takdirde, 11 milyar m^3 su toplayacak, yılda 3 milyar 833 milyon Kw/h enerji üreterek ekonomimize, 300 milyon dolar katkı sağlayacağı gibi; bölgenin çehresini değiştirecek, bölgeler- arası gelişmişlik farkını kısmen de olsa ortadan kaldıracak; verimliliği artıracak ve istihdam yaratacağını biliyor ve bu projeyi destekliyorum.

Ancak, 12 bin yıllık antik kent Hasankeyf sular altında kalarak, Sosyo-Kültürel değerler yok olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Türkiye çağın değerini anlayarak, yakalamak ve kullanmak zorundadır. Teknolojinin en son imkanlarından yararlandığımız bu çağda Hasankeyf'in kurtarılması mümkündür. Şöyle ki;

-Ilısu Barajının kodu 510 mt'den, 479 mt'ye düşüş yapılırsa, Hasankeyf tamamen kurtulacaktır. Ancak yılda sağlanacak enerji miktarı 3 milyar 833 milyon kw/h ten, 3 milyar 200 milyon kw/h 'a düşmüş olacaktır. Parasal olarak yılda, 300 milyon yerine 260 milyon dolar gelir sağlanacaktır. 40 Milyon dolarlık açığının da, turizm ve sular altında kalacak 35 köyün verimli tarım arazilerinden elde edilecek gelirlerle telafisi mümkündür.

Projede revizyon yapılarak, hem Ilısu Barajını bölgeye kazandırmak, hem de Hasankeyfi kurtarmak gibi, çalışmalarınız var mı? Bu projenin yapımına başlayacak mısınız?

-Teknolojiye aykırı olan ve özgün mimarisinin yapısı bakımından yerinden taşınması mümkün olmayan, Zeynel bey türbesi, Büyük cami, ulu cami ve koç camilerine ait minarelerin Hasankeyf yukarı şehir'e taşınarak "Arkeolojik park ve açık hava müzesi"nde hayat bulması projesi ve bunun için tahsis edilen 25 milyon EURO yerine, Turizmden ve 35 köyün verimli tarım arazilerinden ayrıca kamulaştırma için harcanacak paranın mukayesesi yapılmış mıdır? Yapılmışsa, Hasankeyf'i sular altında bırakan projemi? Yoksa, 31 mt düşü yaparak Hasankeyfi kurtaran proje mi daha karlıdır? Bu hususta Kamuoyunu bilgilendirecek misiniz?

-Sizce, 1958 yılında Teknolojik koşullarda yapılan Ilısu Projesinde ısrar ederek, 12 bin yıllık tarih ve insanlık kültürünün yok olmasına neden olan, yıllık 40 Milyon dolarlık Enerji geliri midir?

-5 Ağustos 2006 tarihli Ilısu Barajı temel atma töreninde, harç ve demir yoktu, iş makinaları yoktu? ama havaya konfetiler ve balonlar uçtu? Sizce, bir fiil hafriyatlara, betonlara ve demir döşenmesine ne zaman başlanacaktır? Dargeçit-Midyat karayolu yapımına ve Ilısu Barajı şantiyesine enerji ne zaman verilecektir? Şantiyeler ne zaman kurulacak tır?

-Birkaç kez "Hasankeyf'i sular altında bırakmayacağız" sözünü veren Sayın Başbakan, sözünü yerine getirerek, hem Ilısu Barajını yapacak hem de, Hasankeyf'i kurtaracak Ilısu Barajı revize projesini yapacak mısınız? Bugünkü teknoloji ile Hasankeyf sular altında kalmaktan kurtarılamaz mı? Eski proje üzerindeki ısrarınız nedeni nedir?

Cevaplar1,2,3,4,5:

Ilısu Barajı mevcut haliyle 525 m (Barajın Maksimum su seviyesi 526,82) işletme seviyesinde baraj rezervuar hacmi $10.25x10^9$ m^3'dür. Hasankeyfi tamamen sular altında kalmaktan kurtaracağı ifade edilen 479 kotundaki baraj işletme seviyesinde (Bu kotun aynı zamanda baraj maksimum su kotu olarak kabul edilmiş) ise rezervuar hacmi $2,50x10^9$ m^3 olacaktır. Bu durumda üretilen enerji 3,8 milyar kilowat saatten, 887 milyon kilowatsaate düşmektedir. Yaklaşık üretilebilecek enerjinin % 77'si kaybedilmektedir. Yıllık fayda 300 milyon dolardan 99 milyon dolara düşecektir. Yani önergedeki gibi bir düzenleme ile yıllık kayıp 40 milyon dolar değil, 201 milyon dolar olacaktır.

Ilısu Barajının, Hasankeyfi tamamen su altında kalmaktan kurtarması için **463** kotunda yapılması gerekmektedir. Yapılacak barajın işletme seviyesi 463 (Bu kotun aynı zamanda baraj maksimum su kotu olarak kabul edilmiş) olması durumunda ise rezervuar hacmi $1,1x10^9$ m^3 olacaktır. Yeni durumda nehir santraline dönüşmüş olan barajın, ölü hacim kotu planlama raporu verilerine göre 460 kotu olacaktır. 463 kotundaki baraj proje verilerini sağlamamakla birlikte bir fikir vermesi için değerlendirildiğinde üretebileceği yıllık enerji ise düz bir yaklaşımla 703 milyon kilowatsaat olacaktır. Bu durumda üretilebilecek enerji 3,8 milyar kilowat saatten 703 milyon kilowatsaate düşmektedir. Yaklaşık üretilebilecek enerjinin % 82'si kaybedilmektedir. Yıllık fayda 300 milyon dolardan 54 milyon dolara düşecektir. Yıllık toplam kayıp ise 246 milyon dolar olacaktır.

Dicle nehrinin hidroelektrik potansiyelini değerlendirme araştırmalarına 1954 yılında başlanmıştır. Kuzeyde Rezuk köyü ile Güneyde Bafi köyü arasındaki nehrin 35 Km lik bir bölümünde 10 adet baraj yeri etüd edilmiştir. Bu baraj yerlerinin 9 tanesi, dar vadi ve boğazlardır ve bu baraj yerlerinde jips anhidrit ihtiva eden temel şartları nedeniyle eriyen zemin

yapısından dolayı karstik kısımlarda enjeksiyonla çözüm üretilebilmesine rağmen eriyen zemin özelliğinde olan kısımlarda bir rezervuar oluşturmak mümkün görülmemektedir. Ilısu Barajının kret uzunluğu, etüd edilen 10 baraj içinde en uzunu olmasına rağmen temel şartları daha iyi bulunmuştur ve inşaat malzemeleri baraj yerine daha yakında bulunmaktadır. Böylece Ilısu Baraj yerinin en uygun yer olduğu sonucuna varılmıştır.

Baraj rezervuar kotları, hacimleri ve enerji üretimi; bir seri matematik formülasyona bağlı işletme çalışması sonucunda elde edilmektedir. Bununla birlikte, Barajın minimum işletme kotu baraja 50 yıllık ömründe havzasından gelebilecek rüsübat hacmine göre belirlenmektedir. Önergede önerilen işletme kotunun gerekli olan minimum işletme kotunun da (485) oldukça altında olduğu görülmektedir. Bu önerinin uygulanması durumunda barajın aktif hacmi düşeceğinden sistem kanal santralına dönüşecek, kapasite fazlası sular depolanamayacağından enerjisi alınmadan savaklanacaktır. **Yani getirilen öneri projenin teknik ve ekonomik yapılabilirliğini imkansız kılmaktadır.**

Baraj inşaatları, bina inşaatlarından farklı olarak, öncelikle kazı işleri ile başlar. Bu nedenle temel atma töreninde harç görünmesi yerine sembolik olarak konfetiler ve balonlar bulunur. 45 Milyon m^3 dolgu hacmi bulunan Ilısu Barajı ve HES'i inşaatında da temel atma töreni bu çerçevede gerçekleşmiştir.

5 Ağustos 2006 temel atma tarihinden sonra, 24 Ağustos 2006 tarihinde arazi topoğrafik ölçüm işleri, ana poligon ve nirengilerin tesisi ile inşaat alanı kamulaştırma çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsam işler içerisinde Midyat-Dargeçit-Ilısu yolları arazi ölçüm işleri bitirilmiştir. Tüm bu çalışmaların yapılmasını takiben, Aralık 2006 ayı sonunda inşaat alanı kamulaştırmaları tamamlanacak ve işin başlanmasını teminen, Kasım ve Aralık 2006 aylarında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve Müteahhit Şantiye tesisleri kurularak, şantiye elektrik, su, haberleşme sistemi tesis edilecek ve Dargeçit-Ilısu yolu ile mansap köprüsünün yapımına başlanacaktır. Barajın mansaba çekilmesi ise mansaptaki Cizre Projesini olumsuz etkileyeceği gibi Ilısu Projesine de bir katkısı olmayacaktır.

Bununla birlikte, Ilısu Baraj gölü altında kalacak olan bütün kültürel varlıklar ve yerleri, resmi makamlar tarafından onaylanmış olan "Yeniden Yerleşim Eylem Planı" çerçevesinde belirlenmiştir. Bütün bu kültürel varlıklar inşaat süresince kazılarla çıkarılıp korunacaktır. Yanlış imar ve yapılaşma neticesinde Hasankeyf yok olmak üzere iken, henüz baraj inşaatına başlamadan, alanında uzman heyetler ile tarihi koruma çalışmaları başlatılmıştır.

Bir başka deyişle; Ilısu Barajı Projesi, Hasankeyf'teki tarihi eserlerin kurtarılmasına da vesile olacaktır. Tarihi köprü yıkılmak üzere olup geriye sadece ayakları kalmıştır. Zeynel Bey Türbesi de çökme tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Türkiye ve dünyada bu hususta uzmanlaşmış bir ekip yönetiminde bu eserler Hasankeyf Yeni Kültürel Park Alanı'na taşınacak ve yerleştirilecektir. Ilısu Projesi'nin maksimum su kotundan etkilenmeyen Hasankeyf Yukarı Şehir Alanı'nda yer alan kültürel varlıklar, bu bölgenin geliştirilmesiyle birlikte bir "Arkeolojik Park ve Açık Hava Müzesi"nde yeniden hayat bulmaya devam edecektir.

Hasankeyf'in % 80'inden fazlasının Ilısu Barajı suları altında kalmayacak ve bu çerçevede Yukarı Şehir'de bulunan onlarca mezar, türbe, höyük, eski kalıntılar ve 4 200 mağara evi barajdan etkilenmeyecektir. Kültürel mirasın korunması, kurtarılması ve gelecek nesillere aktarılması her zaman çok önemli olmuştur. Enerji için tarihten vazgeçildiği şeklindeki yanlış kanı gerçeği yansıtmamaktadır. Burada enerji ile tarih arasında bir tercih yapılmamaktadır. Tarihi eserler korunarak baraj yapılacaktır.

Dış kredi ile inşa edilecek olan baraj için temin edilen kredinin 25 milyon €'luk bölümü "Hasankeyf Tarihi ve Kültürel Varlıklarının Korunması ve Kurtarılması Projesi" için kullanılacaktır.